

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Кафедра теорії і практики початкової освіти

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
до навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ
(назва навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти магістр
(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 013 Початкова освіта
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації: «Інформатика», «Англійська мова», «Музика»,
«Хореографія»
(назва спеціалізацій)

Слов'янськ – 2016 р.

ЗМІСТ

навчально-методичних матеріалів
до навчальної дисципліни
«Історія музичного мистецтва України»
підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістр
спеціальності 013 Початкова освіта
спеціалізації «Інформатика», «Англійська мова», «Музика», «Хореографія»

1. Навчальна програма навчальної дисципліни.
2. Інструктивно-методичні матеріали до практичних (семінарських, лабораторних) занять із навчальної дисципліни.
3. Дидактичне забезпечення самостійної роботи здобувачів.
4. Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів.

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра теорії і практики початкової освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

(назва навчальної дисципліни)

**підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти магістр**

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації: «Інформатика», «Англійська мова», «Музика»,

«Хореографія»

(назва спеціалізацій)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

Гаврілова Л. Г. – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Роздимаха А. І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музики і хореографії Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Кривошея Н. Б. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет».

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“17” лютого 2016 р.
протокол № 2

Перший проректор _____ Набока О. Г.

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Історія музичного мистецтва України» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є українське музичне мистецтво у його історичному розвитку: від найдавніших часів до сучасного етапу.

Міждисциплінарні зв'язки:

1. Українська народна творчість.
2. Історія музичного мистецтва зарубіжних країн.
3. Методика навчання музики.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Шляхи розвитку української музики від найдавніших часів до середини XIX століття.
2. Українська музична класика.
3. Розвиток української музики у XX столітті: традиції та новації.
Українські композитори – дітям.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія музичного мистецтва України» є надання майбутнім вчителям музики знань в галузі історії української музики в контексті світової художньої культури.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія музичного мистецтва України» є:

- вивчення естетико-художніх закономірностей розвитку української музичної культури в контексті загального культурно-історичного процесу;
- визначення художніх принципів та основних етапів розвитку української музичної культури;
- усвідомлення особливостей та жанрово-стильової специфіки вітчизняної музики;
- відпрацювання навичок художньо-педагогічного аналізу творів української музики різних жанрів та творів для дитячої аудиторії.

1.3. За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

- загальнокультурна компетентність: знання про особливості національної та загальнолюдської культури, духовно-моральні основи життя людини й людства, окремих народів; культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, усвідомлення ролі науки та релігії в житті людини, їх впливу на світ; культурологічне й загальнолюдське розуміння світу;
- соціокультурна компетентність: знання способів взаємодії з однолітками, навички роботи у групі, відігравання різних соціальних ролей у колективі; вміння презентувати себе, вступати в комунікацію (спілкування), бути зрозумілим, спілкування без обмежень;
- компетентність особистісного самовдосконалення: засвоєння способів духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; прагнення до безперервного самопізнання, розвитку необхідних сучасній людині особистісних якостей, формування психологічної грамотності, культури мислення та поведінки.

спеціальні:

- мистецтвознавча: знання етапів розвитку української музики (народної, професійної), творчості найвидатніших композиторів України;

уміння на основі знання музичних творів розрізняти їх на слух; аналізувати твори української музики в історико-стильовому аспекті; застосовувати знання вітчизняної музичної культури у подальшій роботі в школі; навички слухання музики та її художньо-педагогічної інтерпретації; інтерес до народної та професійної музичної творчості України, бажання й готовність застосовувати мистецтво України у професійній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 120 годин / 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Шляхи розвитку української музики від найдавніших часів до середини XIX століття

Тема 1. Джерела української музичної культури. Українська народнопісенна творчість. Формування української професійної музики

Українська музична культура як складова частина світової музичної культури. Складний історичний шлях розвитку українського музичного мистецтва дожовтневого періоду. Формування української національної композиторської школи.

Важлива роль народного музичного мистецтва у розвитку професійної музики. Виявлення специфіки зв'язку народного та професійного на всіх етапах розвитку української музики.

Відомості про музику у побуті східнослов'янських племен. Відбиття в їхньому мистецтві язичницького світогляду і ставлення слов'ян до природи. Календарно-обрядові та родинно-побутові пісні у фольклорній традиції українського народу. Основний цикл календарного фольклору, його художньо-образна суть, особливості музичної виразності.

Художня культура Київської Русі, розвиток писемності, формування давньоруської літератури, літописи. Скомороство як вияв демократичних

тенденцій у давньоруській музичній культурі. Зародження одноголосного знаменного співу – професійної церковної музики.

Музична культура на українських землях у XIV – XV століттях. Виникнення братств, їхня роль у розвитку освіти, науки і культури на Україні. Становлення і розвиток українського народного епосу.

Розвиток української церковної музики: формування багатоголосся. Формування етнолокальних варіантів на основі традиційних піснеспівів в українській співочій практиці.

Тема 2. Українська музична культура XVII – XVIII століть. Оновлення системи музичного мислення. Формування й розвиток нових жанрів. Розквіт української хорової музики наприкінці XVIII ст.

Загальний огляд художньої культури. Зростання музичного професіоналізму, створення високохудожньої хорової музики. Поступове зменшення залежності професійної культури від теологічного світогляду та зростання у ній світського начала. Вплив на професійну культуру народного мистецтва. Риси бароко у різних галузях культури України.

Розвиток музичної освіти і хорового виконавства в братських школах. Київська академія, Глухівська спеціальна музична школа – важливі осередки підготовки музичних кадрів.

Народна творчість: розвиток героїчного епосу (думи, історичні пісні), зростання ролі мелодійного начала, специфіка ладо-інтонаційної та ритмічної будови.

Розвиток канту як міської пісні, що займає проміжне місце між народною та професійною музикою. Жанрові різновиди канту та специфіка їхньої музичної мови: духовний кант, світський кант (народно-пісенного складу, любовний, панегіричний, сатиричний тощо).

Зародження жанру сольної пісні з супроводом та особливості її розвитку. Вертепна драма як різновид театральної дії.

Розвиток жанру партесного концерту. Риси бароко. Розквіт жанру у творчості М. Дилецького, С. Пекалицького та ін. Жанрові різновиди партесного концерту, особливості засобів музичної виразності.

Розвиток музично-теоретичної думки у другій половині XVII – першій половині XVIII століття. Значення “Мусікійської граматики” М. Дилецького як основного посібника з оволодіння принципами сольмізації і композиторською технікою партесного стилю.

Професійна музика України другої половини XVIII століття. Пісні та романси Г. Сковороди, їх значення для формування жанру пісні-романсу. Становлення жанрів інструментальної музики. Розквіт хорової музики. Творча діяльність Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя.

Тема 3. Загальна характеристика розвитку української музики XIX століття. Діяльність композиторів “перемишльської школи”. С. Гулак-Артемівський та його опера “Запорожець за Дунаєм”

Загальний огляд художньої культури. Музична освіта і музичне життя. Пожвавлення концертної діяльності. Поглиблення інтересу до фольклору у зв’язку з виникненням проблеми народу, прагненням прогресивних діячів пізнати народ. Оцінка українського фольклору декабристами і М. Гоголем. Поява перших музичних збірок українських народних пісень.

Демократичні тенденції у професійній музиці: втілення картин народного життя, народних тем і образів. Інтенсивний процес фольклоризації професійних жанрів – пісні-романсу, симфонічної та театральної музики. Виявлення стилістичних рис сентименталізму та романтизму в українській музиці та визрівання реалістичного напрямку.

Хорова музика М. Вербицького.

Музичний театр. Реалістичні та демократичні тенденції музично-драматичних п’єс І. Котляревського та Г. Квітки-Основ’яненка. Звернення до музичного фольклору. Становлення української національної опери.

С. Гулак-Артемівський та його опера “Запорожець за Дунаєм” як перша національна українська опера лірико-комічного жанру (втілення

історичної тематики, зображення картин народного побуту, пісня і танець як основні жанри характеристики образів).

Симфонічна музика. Формування симфонічного жанру на основі засвоєння композиторами стильових засад класичної симфонії та широкого використання фольклорних джерел. Симфонія невідомого автору початку ХІХ століття: поєднання стильових норм класичної симфонії з народнопісенним і танцювальним мелосом.

Змістовий модуль 2

Українська музична класика

Тема 4. Історичні та соціальні умови розвитку музичної культури України другої половини ХІХ століття. М. Лисенко

Формування класичної української композиторської школи демократичного напрямку. Подальший процес професіоналізації музичного життя та музичної освіти на Україні. Роль музично-освітніх організацій – відділень РМТ та шкіл при них. Музично-просвітницька діяльність М. Лисенка як диригента та піаніста.

Активізація музичного життя на Західній Україні. Заснування у Львові товариства “Боян”, демократичний напрямок його діяльності.

Музична фольклористика на етапі становлення наукового підходу до збирання й вивчення народної творчості. Збірки А. Копицького, О. Рубця, фольклорна діяльність М. Лисенка.

Творчість М. Лисенка як новий етап розвитку української музики. Різнобічна музично-громадська та творча діяльність М. Лисенка. Особливості музичного стилю композитора: українські народні джерела як основа музичної мови, поєднання реалістичних та романтичних рис у творчості.

Оперна творчість М. Лисенка. Жанрові різновиди. “Наталка-Полтавка” як зразок “народної опери”. Загальний огляд опер “Різдвяна ніч” та

“Утоплена” за творами М. Гоголя. Опера “Тарас Бульба”: особливості трактовки історичної теми, поєднання рис епічної та конфліктної драматургії.

Дитячі опери М. Лисенка “Коза-Дереза“, “Зима і Весна”, “Пан Коцький”: поєднання літературних та музичних фольклорних першоджерел, особливості музичного стилю (простота музичної мови).

Хорова та камерно-вокальна творчість М. Лисенка. Фортепіанні твори. Особливості використання фольклору.

Тема 5. Нові тенденції української музики початку ХХ ст. Творчість К. Стеценка, М. Леонтовича, Я. Степового

Загальний огляд художньої культури кінця ХІХ – початку ХХ століття. Активізація на Україні музичного життя і освіти. Гастрольні виступи російських та зарубіжних музикантів. Прогресивна музично-освітня значущість виступів хорових колективів під керівництвом М. Лисенка, К. Стеценка, О. Кошиця. Концертні виступи кобзарів. Виникнення нових мистецьких об’єднань. Діяльність видатних українських співаків С. Крушельницької, О. Мишуги.

Новий етап розвитку наукової фольклористики. Використання фонографу. Вивчення творчості кобзарів.

Розвиток професійної музики. Поява нового покоління українських композиторів – послідовників М. Лисенка на чолі з М. Леонтовичем, С. Людкевичем, К. Стеценком, Я. Степовим. Творча діяльність композиторів Західної України О. Ніжанківського, Д. Січинського.

М. Леонтович – хоровий композитор. Жанр хорових обробок українських народних пісень (“Щедрик”, “Мала мати одну дочку“, “Дударик” та ін.), відбиття нового підходу з формуванням формотворчих та музично-виразних засобів.

К. Стеценко – видатний композитор демократичного напрямку. Провідні жанри творчості композитора. “Сватання на Гончарівці” як класичний зразок української оперети. Опері на історичну тематику (“Полонянка”, “Кармелюк”), продовження розвитку жанру дитячої опери

(“Лисичка, Котик і Півник”). Обробки українських народних пісень, нові тенденції: посилення психологізму у розкритті змісту народної пісні, вироблення методів вільної художньої обробки та втілення елементів сценічності. Хорова творчість К. Стеценка.

Я. Степовий як лірик за складом творчого обдарування, лірична спрямованість його творчості. Схильність до мініатюрних форм, сконцентрованість висловлення, структурна чіткість музичних форм. Романси Я. Степового, багатство тематики, жанрові різновиди. Вокальні цикли “Барвінки”, “Пісні настрою” та ін. Фортепіанна творчість Я. Степового.

Змістовий модуль 3

Розвиток української музики у хх столітті: традиції та новації.

Українські композитори – дітям

Тема 6. Розвиток української музичної культури 1917 - 1945 рр.

Загальна характеристика української художньої культури після жовтневих подій 1917 року. Музичне життя та освіта. Нові творчі колективи. Відкриття оперних театрів та мережі музичних навчальних закладів у багатьох містах України. Заснування Музично-етнографічного кабінету (діяльність К.Квітки та М.Грінченка) та журналу “Музика”.

Діяльність творчих організацій, їх об’єднання у 1932 році у Спілку композиторів. Становлення української радянської композиторської школи. Біля її основ – К. Стеценка, Я. Степовий, М. Леонтович, діячі російської культури Р. Глієр, Б. Яворський, Л. Собінов та ін. Поява молодих композиторів – Л. Ревуцький, П. Козицький, Б. Лятошинський, Г. Верьовка, В. Косенко.

Розвиток вокально-симфонічної музики: кантата-поема “Хустина” Л. Ревуцького, “Дума про дівку-бранку” М. Вериківського, “Заповіт” С. Людкевича.

Симфонічна музика: втілення традицій російської музики у перших зразках українських симфоній радянських часів Л. Ревуцького та Б. Лятошинського. Лірико-епічні та романтико-експресивні симфонії.

Оновлення оперного жанру. Теми сучасності на оперній сцені.

Тема 7. Творча діяльність Л. Ревуцького та Б. Лятошинського

Л. Ревуцький як видатний композитор, педагог, вчений і музично-громадський діяч. Творчий шлях композитора, основні етапи: навчання в музичному училищі РМТ та Київській консерваторії, початок педагогічної діяльності у 20-ті роки, перші творчі досягнення (збірки обробок “Галицькі пісні”, “Сонечко”, симфонія №2, хори на поезії Т. Шевченка), музично-громадська діяльність 30-х років (робота по організації Спілки композиторів України, педагогічна праця, редагування опер М. Лисенка), творчі досягнення зрілого періоду.

Розгляд творів Л. Ревуцького: кантата-поема “Хустина” на слова Т. Шевченка, симфонія №2.

Б. Лятошинський – найвидатніший український композитор ХХ століття. Досягнення композитора в жанрах симфонічної, камерно-інструментальної і хорової музики. Новаторство музичної мови.

Життєвий і творчий шлях композитора. Основні жанри творчості.

Хори Б. Лятошинського на вірші Т. Шевченка та О. Пушкіна. Симфонія №3. Симфонічна поема “Гражина”. Огляд оперної творчості Б. Лятошинського.

Тема 8. Музична культура України післявоєнної доби: тенденції, жанри

Загальна характеристика культури України післявоєнної доби.

Мовно-стильова переорієнтація в українській музиці 50 – 60-х років: процес усвідомлення досягнень видатних композиторів, як вітчизняних (Б. Лятошинського, Д. Шостаковича, С. Прокоф’єва), так і зарубіжних (І. Стравінського, Б. Бартока, А. Шенберга та ін.).

Нові творчі сили: Л. Грабовський, М. Скорик, В. Сильвестров, Л. Дичко.

Симфонічна музика: лірико-драматичний симфонізм М. Дремлюги, Ю. Мейтуса, синтез народного начала з романтичною піднесеністю в творчості С. Людкевича, М. Колесси. Вплив на мистецькі шукання композиторської молоді музики нової віденської школи та творчих експериментів К. Пендерецького (“Гомеоморфія“ Л. Грабовського, “Драма у трьох частинах” В. Сильвестрова та ін. твори). Пошуки у галузі неофольклоризму (М. Скорик “Гуцульський триптих”, Партита №1).

70-80-ті роки в українській музиці. Нові імена (Є. Станкович, О. Кива, В. Золотухін, І. Карабиць та ін.). Досягнення у кантатно-ораториальному жанрі. Творчі пошуки у камерно-інструментальній музиці.

Огляд творів: М. Скорик. Концерт для скрипки з оркестром; В. Губаренко. Опера “Листи кохання”; Є. Станкович, Камерна симфонія №3. Л. Дичко. Кантата “Чотири пори року”; Ю. Іщенко. “Календарні пісні” для голосу з фортепіано. І. Карабиць. Концертино для дев’яти інструментів

Українська дитяча фортепіанна музика. “24 дитячих п’єси” В. Косенка (педагогічні завдання збірки, різноманіття образів, зв’язки музичних засобів з народнопісенними джерелами). Фортепіанні твори М. Сильванського (цикл “Пригоди барона Мюнхаузена”, дитячі фортепіанні концерти). І. Шамо. Фортепіанний цикл “Картини російських живописців”.

Дитячі балети українських композиторів: М. Сильванський “Хлопчиш-Кибальчиш”, Ю. Рожавська “Королівство кривих дзеркал”.

Збірки пісень для дітей М. Сильванського, М. Завалішиної, М. Карминського, Ю. Рожавської.

3. Рекомендована література

1. Верещагіна О. Є. Історія української музики ХХ ст. : навчальний посібник для студентів музичних спеціальностей вищих навчальних

- закладів / О.Є. Верещагіна, Л.П. Холодкова – К.: Освіта України, 2008. – 268с.
2. Герасимова-Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в XVII – XVIII ст. / Н. Герасимова-Персидська. – К.: Муз.Україна, 1978. – 179 с.
 3. Завальнюк А. Ф. Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори. До 130-ї річниці від дня народження / А. Ф. Завальнюк. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 272 с.
 4. Зинькевич Е. *Mundus musicae*. Тексты и контексты [Текст] : избранные статьи / Е. Зинькевич. – К. : ТОВ "Задруга", 2007. – 616 с.
 5. Зинькевич Е. Симфонические гиперболы. О музыке Евгения Станковича [Текст] : [монография] / Елена Зинькевич. – Ужгород : Лира, 2002. – 208 с.
 6. История украинской музыки : учеб. пособие / Сост. и ред. А.Я. Шреер-Ткаченко. – К.: Муз.Украина, 1981. – 271с.
 7. Іванов В. Дмитро Бортнянський / В. Іванов. – К.: Муз.Україна, 1980. – 142 с.
 8. Іваницький А.І. Український музичний фольклор. Підручник для вищих учбових закладів / А. І. Іваницький. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 320с.
 9. Історія української музики. Т.3. Кінець XIX – початок XX ст. – К.: Наукова думка, 1990. – 424 с.
 10. Історія української радянської музики: Муз. культура Рад. України / Л.Б. Архипович, Н.І. Грицюк, Л.М. Грищенко та ін. – К. : Муз. Україна, 1990. – 296 с.
 11. Кияновська Л.О. Українська музична культура : навчальний посібник. – Львів : «Тріада плюс», 2008. – 344с.
 12. Корній Л. Історія української музики / Л. Корній. – Ч.1, Ч.2. – К. : Муз. Україна, 1996. – 256с., 278с.
 13. Лісецький С. Українська музична література для 6 класу ДМШ : навч. посібник / С. Лісецький. – К. : Муз. Україна, 1991. – 104с.

14. Лісецький С. Українська музична література для 7 класу ДМШ : навч. посібник / С. Лісецький. – К. : Муз.Україна, 1993. – 104 с.
15. Лісецький С. Українська музична література: Для 4-5 класів ДМШ : навч. посібник / С. Лісецький. – К. : Муз. Україна, 1991. – 175 с.
16. Про тих, хто пише музику для дітей : нариси про українських композиторів. – К. : Музика, 1987. – 190 с.
17. Хрестоматія української дожовтневої музики / упор. О. Шреєр-Ткаченко. – К. : Музична Україна, 1974. – 256 с.
18. Шеффер Т. Л. Ревуцький / Т. Шеффер. – К. : Муз. Україна, 1982. – 204 с.

Інтернет-джерела

1. «Українська симфонія» М.Калачевського / <http://www.akolada.org.ua/index.php?dep=&page=bibl/statti/ukrsymfkalachevskoho>
2. <http://belcanto.ru/gulak.html>
3. <http://classic-music.ru/composers.html>
4. Артем Ведель – композитор, співак, диригент, скрипаль // <http://www.dyvensvit.org/osobystist/169-osobystist-statti/510-artem-vedel-1767-1808-kompozytor-spivak-dyrygent-skrypal>
5. Борис Лятошинский // <http://www.umka.com.ua/rus/singer/borys-lyatoshynsky.html>
6. Борис Николаевич Лятошинский // <http://www.belcanto.ru/lyatoshinsky.html>
7. Гетьман української музики / <http://www.day.kiev.ua/74686/>
8. Запорожець за Дунаєм – опера С.Гулака-Артемовського / <http://classic-music.ru/zaporozhets.html>
9. Композитори / Наша парафія / <http://www.parafia.org.ua/fonoteka/kompozytory/>
10. Національна спілка композиторів України // <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/olimp2006/4/19.html>
11. Николай Витальевич Лысенко / <http://belcanto.ru/lysenko.html>

12. НСКУ: Визначні постаті української музики // <http://www.composersukraine.org/index.php?id=2359>
13. Ревуцький Л.М. / http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_music/6398
14. Семен Гулак-Артемівський / Експозиції / Українці в світі / <http://www.ukrainians-world.org.ua/expositions/6e7f5e86f6f7a3f7/>
15. Семен Степанович Гулак / http://www.ukrajinci.hu/arhiv/hromada_64_ua/kultura_ua/hulak.htm
16. Українські композитори / <http://www.akolada.org.ua/index.php?page=biblioteka>

**4. Форма підсумкового контролю результатів навчання –
іспит.**

**5. Засоби діагностики результатів навчання –
тестування, фронтальне опитування, музична вікторина.**

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра теорії і практики початкової освіти

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

до навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів ступеня вищої

освіти магістр

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації: «Інформатика», «Англійська мова», «Музика»,

«Хореографія»

(назва спеціалізацій)

Укладач:

доктор педагогічних наук,

професор Л. Г. Гаврілова

Слов'янськ – 2016 р.

Тема заняття: Джерела української музичної культури. Українська народнопісенна творчість. Формування української професійної музики

Мета вивчення: оглянути основні етапи історичного розвитку української музичної культури; вивчити провідні жанри музичного фольклору України в історичній ретроспекції; усвідомити специфіку ранніх форм української професійної музики (знаменний спів, крюкова нотація тощо).

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, е-контент, CD-диски (музика для слухання тр.3).

План заняття:

I. Огляд теоретичних питань.

1) Українська музична культура як складова частина світової музичної культури. Періодизація української музики.

2) Українська народнопісенна творчість в її історичному розвитку

- відомості про музику у побуті східнослов'янських племен;
- календарно-обрядові та родинно-побутові пісні у фольклорній традиції українського народу;
- епічний фольклор: думи та історичні пісні;
- українська лірична пісня, її специфіка;
- жартівливі, сатиричні та танцювальні пісні українського народу.

3) Українська церковна музика: виникнення, риси стилю, нотопис, еволюція.

II. Слухання музичних творів: зразки українського фольклору та старовинної української церковної музики

Література:

1. Антонович Д. Українська музика // Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича / Упор. С.В. Ульяновська; Вст. ст. І.М. Дзюби; Перед. слово М. Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.; іл.

(“Пам’ятки історичної думки України”) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua/cultur/cult22.htm>. – Назва з екрану.

2. Грица С.Й. Мелос української народної епіки / С.Й. Грица. – К.: Наукова думка, 1979. – 245с.

3. Іваницький А.І. Український музичний фольклор. Підручник для вищих навчальних закладів / А.І. Іваницький. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 320с.

4. Історія української культури. Том 2 (Українська культура XIII – першої половини XVII століть). – К., 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult2.htm>. – Назва з екрану.

5. Квітка К. Українські народні мелодії / К. Квітка. – К.: Музика, 1992. – 90с.

6. Корній Л.П. Історія української музики [Текст]: підручник / Л.П. Корній; [відп. ред. Г.Півторак]. – К.; Х.; Нью-Йорк : М.П. Коць. – Ч.1. Від найдавніших часів до середини XVIII ст. – 1996. – 312с.; Ч.2. Друга половина XVIII ст. – 1998. – 386 с.

7. Кудрик Б. Огляд історії української церковної музики / Б. Кудрик; Упор. і автор передм. Ю. Ясиновський. – Львів : ін.-т українознавства ім. І.Крип’янкевича НАН України, 1995. – 233с.

8. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість. Навчальний посібник / М. Лановик, З. Лановик. – К.: Знання-Прес, 2006. – 591 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ereading.link/bookreader.php/1006554/Lanovik_-_Ukrainska_usna_narodna_tvorchist.html. – Назва з екрану.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю: прослухати музичні твори й підготуватися до музичної вікторини

Твори української духовної музики XV – XVII ст.

- Анонім. Kyrie eleison.
- Анонім. Блажен муж.
- Анонім. Дві стихири

- Анонім. На ріці Вавілонстей
- Анонім. Водного звіря во утробі
- Пекалицький С. Херувимська.
- Дилецький М. Воскресенський канон

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Наведіть основні етапи розвитку української музики.
2. Назвіть жанри українського музичного фольклору в історичній ретроспективі.
3. Охарактеризуйте найтипівіші риси музичної виразності календарно-обрядових пісень, родинно-побутових, історичних пісень і дум.
4. Наведіть музичні приклади різних фольклорних жанрів.
5. До якого часу належить виникнення професійних форм української музики?
6. Схарактеризуйте риси музичної стилістики знаменного наспіву.
7. Назвіть етапи розвитку української церковної музики.

Тема заняття: Українська музична культура XVII – XVIII століть. Оновлення системи музичного мислення. Формування й розвиток нових жанрів. Розквіт української хорової музики наприкінці XVIII ст..

Мета вивчення: розглянути специфіку розвитку української музики епохи бароко, усвідомити вплив національної культури на розвиток російського музичного виконавства та композиторської творчості, прослухати кращі твори Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя з подальшим художньо-педагогічним аналізом; розвивати навички слухання та аналізування музики; виховувати інтерес до національної музичної культури та загальний світогляд майбутніх вчителів музики

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, е-контент, CD-диски (музика для слухання тр.3).

План заняття:

I. Огляд теоретичних питань.

- 1) Загальний огляд вітчизняної художньої культури 17-18 століть. Риси бароко у різних галузях культури України.
- 2) Розвиток музичної освіти і хорового виконавства в братських школах. Київська академія, Глухівська спеціальна музична школа як важливі осередки підготовки музичних кадрів.
- 3) Народна творчість: розвиток героїчного епосу (думи, історичні пісні).
- 4) Розвиток канту: жанрові різновиди, специфіка музичної мови.
- 5) Розвиток жанру партесного концерту. Риси бароко. Розквіт жанру у творчості М. Дилецького, С. Пекалицького та ін. Жанрові різновиди партесного концерту, особливості засобів музичної виразності.
- 6) Розвиток музично-теоретичної думки. "Мусікійська граматика" М. Дилецького.
- 7) Професійна музика України 2-ї половини 18 століття. Пісні та романси Г. Сковороди. Становлення жанрів інструментальної музики.
- 8) Розквіт хорової музики. Творча діяльність Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя.

II. Слухання музичних творів українського бароко та їх художньо-педагогічний аналіз.

Література:

1. Артем Ведель – композитор, співак, диригент, скрипаль [Електронний ресурс] // <http://www.dyvensvit.org/osobystist/169-osobystist-statti/510-artem-vedel-1767-1808-kompozytor-spivak-dyrygent-skrypal>. – Назва з екрану.
2. Бортнянський Дмитро / “Наша парафія” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/person/bortnyanskyj-dmytro/>. – Назва з екрану.
3. Ведель Артем / “Наша парафія” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/person/vedel-artem/>. – Назва з екрану.

4. Герасимова-Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в XVII-XVIII ст. / Н. Герасимова-Персидська. – К.: Муз. Україна, 1978. – 179 с.
5. Іванов В. Дмитро Бортнянський / В. Іванов. – К.: Муз. Україна, 1980. – 142с.
6. Кияновська Л.О. Українська музична культура : навч. посіб. / Л.О. Кияновська. – Львів: Тріада плюс, 2008. – 344 с.
7. Ковалев-Случевский К. Болонский академик по прозвищу «Русский». М.С. Березовский [Электронный ресурс] / К. Ковалев-Случевский. – Режим доступа: <http://www.kkovalev.ru/Berezovsky.htm>. – Назва з екрану.
8. Козицький П.О. Спів і музика в Київській академії за 300 років її існування / П.О. Козицький. – К.: Муз. Україна, 1971. – 146 с.
9. Копиця М.Д. Музика українського вертепу (з історії музичної культури) / М.Д. Копиця // Музика. – 1976. – №4. – С. 22 – 23.
10. Корній Л. Українська шкільна драма і духовна музика XVII – першої половини XVIII ст. / Л. Корній. – К. : АН України. Ін-т укр. археографії, 1993. – 184 с.
11. Корній Л.П. Історія української музики [Текст]: підручник / Л.П. Корній; [відп. ред. Г.Півторак]. – К.; Х.; Нью-Йорк : М.П. Коць. – Ч.1. Від найдавніших часів до середини XVIII ст. – 1996. – 312с.; Ч.2. Друга половина XVIII ст. – 1998. – 386 с.
12. Куземська Г. Останні духовні концерти Артема Веделя [Електронний ресурс] / Г. Куземська. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/biblioteka/kultura/ostanni-kontserty-vedelya/>. – Назва з екрану.
13. Куземська Г. Православний подвижник Артем Ведель і... масонство [Електронний ресурс] / Г. КУземська. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/biblioteka/kultura/podvyzhnyk-vedel/>. – Назва з екрану.

14. Московчук Л.М. Українська духовна музика : навч.-метод. комплекс (програма, методичний посібник, ното хрестоматія) [для вчителів загальноосвітніх навч. закладів та недільних шкіл] + Додаток. Репродукції ікон. – 72 іл. / Л.М. Московчук. – Кам.-Подільський : Аксіома, 2010. – 704 с.

15. Партесна музика – дослідження українських рукописів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://partesy-kyiv.blogspot.com/>. – Назва з екрану

16. Партесний спів – це найбільш самобутній і найбільш яскравий спалах українського генія в музичному мистецтві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://risu.org.ua/ua/index/exclusive/kaleidoscope/49441/>. – Назва з екрану.

17. Рыцарева М. Композитор Д. Бортнянский / М. Рыцарева. – Л.: Музыка, 1979. – 253 с.

18. Рыцарева М. Максим Березовский. Жизнь и Творчество композитора. Издание 2-е, пересмотренное и дополненное / М. Рыцарева. – Санкт-Петербург: Композитор, 2013. – 227 с.

19. Хоровий спів в Україні. Український компонент у російській музичній культурі другої половини XVII—XVIII століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://spiv.org.ua/publ/68-1-0-7>. – Назва з екрану.

20. Хрестоматія української дожовтневої музики / упор. О. Шреєр-Ткаченко. – К.: Музична Україна, 1974. – 348 с.

21. Шреєр-Ткаченко О. Історія української музики / О. Шреєр-Ткаченко. – К.: Музична Україна, 1980. – Ч.1. – 195с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю: прослухати музичні твори й підготуватися до музичної вікторини

– Д. Бортнянський. Фрагменти хорових концертів №11, 21, 32, 33, «Херувімська», концерт для клавесина D-dur, камерна симфонія, сонати для фортепіано C-dur, B-dur, вибрані романси та арії з опер «Син-суперник» та «Сокіл»

– М. Березовський. Причасні вірші. Літургія. Концерт для хору «Господь воцарися». Соната для скрипки і чембало C-dur. Хоровий концерт «Не отвержи». Симфонія C-dur. Сонати для клавесина. Дві арії з опери «Демофонт».

– А. Ведель. Хорові концерти №3, 11, 12. Фрагменти Літургії. Херувімська.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте риси українського бароко.
2. Яке значення мали братські школи у розвитку музичної освіти України?
3. Назвіть характерні риси літературно-поетичної та музичної стилістики дум.
4. Охарактеризуйте жанрово-стильові риси канту.
5. У чому полягає специфіка українського партесного концерту? Це духовна чи світська музика? Назвіть жанрові різновиди партесного концерту.
6. Назвіть найвідоміший теоретичний трактат М. Дилецького.
7. Як ви вважаєте, Д. Бортнянський та М. Березовський належать до російської чи української музичної культури? Обґрунтуйте свою думку.
8. Назвіть найвідоміші твори Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя.

Тема заняття: Історичні та соціальні умови розвитку музичної культури України другої половини ХІХ століття. М. Лисенко

Мета вивчення: розглянути особливості формування української класичної музики у творчості М. Лисенка, прослухати основні твори: опери, солоспіви, інструментальні п'єси; розвивати навички слухання та аналізування музики; виховувати інтерес до національної музичної культури та загальний світогляд майбутніх вчителів музики

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, е-контент, CD-диски (музика для слухання тр.3).

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

- 1) Формування класичної української композиторської школи. Музично-просвітницька діяльність М. Лисенка як диригента та піаніста.
- 2) Активізація музичного життя на Західній Україні. Музична фольклористика. Збірки А. Копицького, О. Рубця.
- 3) Творчість М. Лисенка як новий етап розвитку української музики. Особливості музичного стилю композитора.
- 4) Оперна творчість М. Лисенка. Жанрові різновиди. "Наталка-Полтавка" як зразок "народної опери". Опера "Тарас Бульба".
- 5) Дитячі опери М. Лисенка "Коза-Дерева", "Зима і Весна", "Пан Коцький".
- 6) Хорова та камерно-вокальна творчість М. Лисенка. Фортепіанні твори. Особливості використання фольклору.

II. Слухання музичних творів М. Лисенка та їх подальший аналіз.

Література:

1. Лисенко Микола Віталійович / Біографія – Знаменитості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrfoto.net/people_22.html. - Назва з екрану.
2. Микола Віталійович Лисенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.akolada.org.ua/index.php?dep=&page=bibl/lysenko>. – Назва з екрану.
3. Кияновська Л. Українська музична культура: Навчальний посібник / Л. Кияновська. – Тернопіль: СМП “Астон”, 2000. – 184 с.
4. Корній Л. Історія української музики. Частина третя. ХІХ ст. : підручник / Л. Корній. – Київ–Нью-Йорк; Видавництво М.П. Коць, 2001. – 480 с.

5. Лісецький С. Українська музична література: Для 4-5 класів ДМШ : навч. посібник / С. Лісецький. – К.: Муз. Україна, 1991. – С. 130 – 167.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю: прослухати музичні твори й підготуватися до музичної вікторини

– Гулак-Артемівський С. Опера “Запорожець за Дунаєм”: Інтродукція, Романс Оксани, Пісня Карася, Дует Одарки і Карася, Дівочий хоровод, Український танок, Чорноморський козак, Запорозький козак, Козачок, Дует Оксани і Андрія, пісня Одарки, Дует Карася і Одарки, Квінтет, Арія Андрія, Фінал.

– Калачевський М. Українська симфонія 1 частина.

– Симфонія соль мінор невідомого автора початку 19 ст. (чотири частини)

– Ванжура Е. Симфонія До мажор. Українська (три частини)

– Нижанківський Н. Твори для фортепіано: Вальс. Коломийка. Спомин.

– Лисенко М. Опері “Тарас Бульба” (Увертюра, Пісня Кобзаря, Аріозо Тараса, Речитатив та Аріозо Насті, Арія Насті, Прославний хор, пісня Тараса “Гей, літа орел”, Фінал 2 дії, Хор запорожців, Сцена обрання Кошового, Каватина Андрія, Перше аріозо Тараса, Друге аріозо Тараса, Арія Остапа, Фінал опери), “Наталка Полтавка”, Бріліанте-Вальс, Вальс Розлука, симфонічна фантазія “Козак-шумка”, “Героїчне скерцо”, кантата “Б’ють пороги”, Херувимська, “Боже, Великий, єдиний”, “Камо поїду от Лиця Твого, Господи”, “Дощик капає дрібненько”, “Коли розлучаються двоє”, “Минають дні”, “Ой на гору козак воду носить”, “Ой не шуми луже”, рапсодія №2 на українські теми, Елегія для фортепіано, “Як посіяв мужик та у полі ячмінь”.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Чому М. Лисенка називають засновником української класичної музики? Назвіть риси стилю композитора.

2. До якого жанру належить опера «Тарас Бульба»? Опера «Наталка Полтавка»?
3. Чи є у М. Лисенка опери малої форми?
4. На які сюжети написані дитячі опери М. Лисенка?
5. Назвіть твори М. Лисенка камерно-інструментального та камерно-вокального жанрів.
6. Який навчальний заклад заснував М. Лисенко?

Тема заняття: Нові тенденції української музики початку ХХ ст. Творчість К. Стеценка, М. Леонтовича, Я. Степового

Мета вивчення: розглянути нові естетико-стильові риси української музики кінця 19 – початку 20 століття, ознайомитися з творчими досягненнями К. Стеценка, М. Леонтовича, Я. Степового у галузі камерно-вокальної, хорової та інструментальної музики; розвивати навички слухання та аналізування музики; виховувати інтерес до національної музичної культури та загальний світогляд майбутніх вчителів музики

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, е-контент, CD-диски (музика для слухання тр.3).

План заняття:

1. Обговорення теоретичних питань

1) Загальний огляд художньої культури кінця 19 – початку 20 століття. Виникнення нових мистецьких об'єднань. Новий етап розвитку наукової фольклористики. Використання фонографу. Вивчення творчості кобзарів.

2) Розвиток професійної музики. Поява нового покоління українських композиторів – послідовників М. Лисенка на чолі з М. Леонтовичем, С. Людкевичем, К. Стеценком, Я. Степовим.

3) Творча діяльність композиторів Західної України О. Нижанківського, Д. Січинського.

4) М. Леонтович – хоровий композитор. Жанр хорових обробок українських народних пісень ("Щедрик", "Мала мати одну дочку", "Дударик" та ін.), відбиття нового підходу з формуванням формотворчих та музично-виразних засобів.

5) К. Стеценко – видатний композитор демократичного напрямку. Провідні жанри творчості композитора. "Сватання на Гончарівці" як класичний зразок української оперети. Опери на історичну тематику ("Полонянка", "Кармелюк"), продовження розвитку жанру дитячої опери ("Лисичка, Котик і Півник"). Обробки українських народних пісень. Хорова творчість К. Стеценка.

1) Я. Степовий як лірик за складом творчого обдарування, лірична спрямованість його творчості. Схильність до мініатюри, сконцентрованість висловлення. Романси Я. Степового, багатство тематики, жанрові різновиди. Вокальні цикли "Барвінки", "Пісні настрою" та ін. Фортепіанна творчість Я. Степового.

Література:

1. До 125-річчя до дня народження М.Леонтовича [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tovtry.km.ua/ua/history/statti/postati/leontovych.html>. – Назва з екрану.

2. Журнал «Музеї України» / Новини / Кирило Григорович Стеценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://museum-ukraine.org.ua/index.php?go=News&in=view&id=2152>. – Назва з екрану.

3. Завальнюк А.Ф. Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори. До 130-ї річниці від дня народження / А. Ф. Завальнюк. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 272 с.

4. История украинской музыки : учеб. пособие / Сост. и ред. А.Я. Шреер-Ткаченко. – К.: Муз.Украина, 1981. – С.95-103.

5. Історія української музики. Т.3. Кінець XIX – початок XX ст. – К. : Наукова думка, 1990. – 424с.

6. Кияновська Л.О. Українська музична культура : навч. посіб. / Л. О. Кияновська. – Львів : Тріада плюс, 2008. – 344с.

7. Лісецький С.Й. Риси стилю творчості К. Стеценка / С.Й. Лісецький. – К.: Музична Україна, 1988. – 122с.

8. НСКУ: Наші корифеї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.composersukraine.org/index.php?id=17>. – Назва з екрану.

9. Стеценко Кирило Григорович / Київщина. Історичні постаті. Видатні земляки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/xxkiev2006/2/32.html>. – Назва з екрану.

10. Стеценко Кирило. Формат UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://format.ua/index.php?go=Articles&in=12&id=126>. – Назва з екрану.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю: прослухати музичні твори й підготуватися до музичної вікторини

– Стеценко К. “Отче наш” із Літургії. Романси: “Вечірня пісня”, “Дивлюсь я на ясні зорі”, “Заповіт”, “І золотої, й дорогої”, “Квітчані сльози”, “Ой, не дивуйсь”, “Плавай, плавай, лебедонько”, “Порвалися струни”, “Сонце заходить”, “Стояла я і слухала весну”, “Тихо гойдаються”, “Хіба не сонце ти прекрасне”, “Цар Горох”.

– Леонтович М. Літургія: Велика ектенія, “У царстві Твоім”, “Прийдіть, поклонімося”, “Алілуйя”, “Вірую”, “Достойно є”, “Отче наш”, “Єдин свят”, “Благословен той”, “Ми бачили світ... Нехай повні будуть”, “Нехай буде”. Гармонізація народної пісні “Ой зійшла зоря”. Хорові обробки народних пісень: “Щедрик”, “Дударик”, “Пряля”, “Піють півні”, “Ой устану я в понеділок”, “Зашуміла ліщинонька”, “Зоре моя вечірняя”, “Котилася зірка”, “Чорнушко душко”, “Загородом качки пливуть”, “Гра в зайчика”, “Ой вийду я на вулицю”, “Ой ніхто ж там не бував”, “Ой з-за гори”.

– Степовий Я. Романси “Розвійтеся з вітром”, “Степ”, “Утоптала стежечку”, “Колискова”, “За думою дума роєм вилітає”, “Ой, три шляхи широкії”. Прелюд “Пам’яті Т. Шевченка”.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Що таке фонограф та як його використовували на початку 20 ст.?
2. Назвіть композиторів – представників західноукраїнської музичної культури початку 20ст.
3. Назвіть основні жанри творчості М. Леонтовича. Чи писав він опери?
4. Назвіть жанри творчості К. Стеценка. Яке оперні жанри цікавили композитора?
5. У яких жанрах переважно працював Я. Степовий?

Тема заняття: Розвиток української музичної культури 1917-1945 рр.

Мета вивчення: оглянути нові жанрово-стильові напрямки та тенденції української музики 1-ї половини 20 століття, особливості розвитку вітчизняної музичної культури в умовах тоталітаризму, специфіку розвитку основних жанрів; розвивати навички слухання та аналізування музики; виховувати інтерес до національної та світової музичної культури, загальний світогляд майбутніх вчителів музики.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, е-контент, CD-диски (музика для слухання тр.3).

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

- 1) Загальна характеристика української художньої культури після жовтневих подій 1917 року. Музичне життя та освіта. Нові творчі колективи.
- 2) Відкриття оперних театрів та мережі музичних навчальних закладів у багатьох містах України. Заснування Музично-етнографічного кабінету (діяльність К. Квітки та М. Грінченка) та журналу "Музика".
- 3) Діяльність творчих організацій, їх об'єднання у 1932 році у Спілку композиторів.

4) Становлення української радянської композиторської школи. Поява молодих композиторів – Л. Ревуцький, П. Козицький, Б. Лятошинський, Г. Верьовка, В. Косенко.

5) Розвиток вокально-симфонічної музики: кантата-поема "Хустина" Л. Ревуцького, "Дума про дівку-бранку" М. Вериківського, "Заповіт" С. Людкевича.

6) Симфонічна музика: втілення традицій російської музики у перших зразках українських симфоній радянських часів Л. Ревуцького та Б. Лятошинського. Лірико-епічні та романтико-експресивні симфонії.

7) Оновлення оперного жанру. Теми сучасності на оперній сцені.

II. Слухання фрагментів музичних творів та їх аналіз

Література:

1. Верещагіна О.Є. Історія української музики ХХ ст. : навчальний посібник для студ. муз. спец. вищих навч. закл. / О. Є. Верещагіна, Л. П. Холодкова. – К.: Освіта України, 2008. – 268 с.

2. История украинской музыки : учеб. пособие / Сост. и ред. А.Я. Шреер-Ткаченко. – К.: Муз.Украина, 1981. – С. 103 – 243.

3. Історія української радянської музики : музична культура Радянської України / Л.Б. Архипович, Н.І. Грицюк, Л.М. Грищенко та ін. – К. : Муз.Україна, 1990. – С. 6 – 92.

4. Лісецький С. Українська музична література для 6 класу ДМШ : навч. посібник / С. Лісецький. – К.: Муз.Україна, 1993. – С. 13 – 68.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю: прослухати музичні твори й підготуватися до музичної вікторини

– Косенко В. Етюдi op.8 cis-moll, fis-moll, E-dur. Цикл “11 етюдів у формі старовинних танців”. Дві поеми-легенди op.12.

– Вериківський М. Дума про дівку-бранку.

– Людкевич С. Елегія. Баркарола. Концерт для фортепіано з оркестром. Вокально-хорові твори: “Бодай ся когут знудив”, “Гагилка”, “За байраком байрак”, “Заповіт”, “Зелена ліщина”, “Ішов жовняр з війни”, “Ой

виострю товариша”, “Ой, Морозе, Морозенку”, “Ой співаночки ви мої”, “Пою коні при Дунаю”, “Сонце заходить”, “Чорна рілля ізорана”, “Як ніч мя покриє”.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Які творчі об’єднання діяли на Україні у 20-30-ті роки?
2. Назвіть основні твори вокально-симфонічної музики України 1917-1941 рр.
3. Хто з українських композиторів тих часів працював в оперному жанрі?
4. У чому полягають провідні напрямки розвитку музичного театру України 20-30-х років ХХ ст.?

Тема заняття: Творча діяльність Л. Ревуцького та Б. Лятошинського

Мета вивчення: оглянути специфіку розвитку основних музичних жанрів та вивчити творчу спадщину Л. Ревуцького та Б. Лятошинського

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, е-контент, CD-диски (музика для слухання тр.3).

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

- 1) Л. Ревуцький – видатний український композитор, педагог, вчений і музично-громадський діяч.
- 2) Творчий шлях композитора, основні жанри творчості. Риси стилю.
- 3) Огляд творів Л. Ревуцького: кантата-поема "Хустина" на слова Т. Шевченка, симфонія №2, концерт для фортепіано з оркестром, вокальний цикл “Сонечко”.
- 4) Б. Лятошинський – найвидатніший український композитор середини ХХ століття. Досягнення композитора в жанрах симфонічної, камерно-інструментальної і хорової музики. Новаторство музичної мови.
- 5) Життя і творчість Б. Лятошинського.

- 6) Симфонічна поема “Гражина” – втілення романтичних традицій.
- 7) Симфонія №3.
- 8) Фортепіанна творчість Б. Лятошинського.

II. Слухання музичних творів:

Література:

1. Борис Лятошинський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umka.com.ua/ukr/singer/borys-lyatoshynsky.html>
2. Борис Николаевич Лятошинский: Сб. ст. / Сост. М.Д.Копица. – К.: Муз.Украина, 1987. – 184с.
3. Верещагіна О.Є. Історія української музики ХХ ст. : навчальний посібник для студ. муз. спец. вищих навч. закл. / О. Є. Верещагіна, Л. П. Холодкова. – К.: Освіта України, 2008. – 268 с.
4. История украинской музыки : учеб. пособие / Сост. и ред. А.Я. Шреер-Ткаченко. – К.: Муз.Украина, 1981. – С. 103 – 243.
5. Історія української радянської музики : музична культура Радянської України / Л.Б. Архипович, Н.І. Грицюк, Л.М. Грищенко та ін. – К.: Муз.Україна, 1990. – С. 6 – 92.
6. Лісецький С. Українська музична література для 6 класу ДМШ : навч. посібник / С. Лісецький. – К.: Муз.Україна, 1993. – С. 13 – 68.
7. Ревуцький Лев Миколайович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Ревуцький_Лев_Миколайович. – Назва з екрану.
8. Самохвалов В. Б. Лятошинський / В. Самохвалов. – К. : Муз. Україна, 1981. – 104 с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю: прослухати музичні твори й підготуватися до музичної вікторини

– Ревуцький Л. Концерт для фортепіано з оркестром, Симфонія №2, Цикл пісень “Сонечко”, українська народна пісня “Їхав козак на війноньку” в обробці Л. Ревуцького, Поема-кантат “Хустина”, Пісня для фортепіано, Прелюдії Ре мажор та Сі бемоль мажор.

– Лятошинський Б. Симфонічна поема “Гражина”. Симфонія №3. Хор “Тече вода в синє море”. Твори для фортепіано: із циклу “П’ять прелюдій op.44” №1 Lugubre, №5 Impetuso; Концертний етюд-рондо; із циклу “Відображення” op.16 №2 Velutato assai, №3 Tempestoso, №5 Come di lontananza; Соната №1 op.13; Соната-балада №2 op.18; Траурна прелюдія.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Назвіть основні тенденції розвитку вокально-симфонічної музики України 1917-1941 рр.
2. Охарактеризуйте провідні тенденції розвитку оперного жанру України тих часів.
3. Назвіть основні жанри творчості Л.Ревуцького.
4. Визначте стильові ознаки найвідоміших творів Л. Ревуцького.
5. Назвіть основні твори Б.Лятошинського.
6. Охарактеризуйте риси стилю Б. Лятошинського.

Тема заняття: Музична культура України післявоєнної доби: тенденції, жанри

Мета вивчення: вивчити особливості розвитку української музики 2-ї половини 20 ст., ознайомитися з творчістю Л. Дичко, М. Скорика, І. Карабиця, Є. Станкевича, М. Сильванського та ін., розвивати навички слухання та аналізування музики; виховувати інтерес до національної та світової музичної культури, загальний світогляд майбутніх вчителів музики

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, е-контент, CD-диски (музика для слухання тр.3).

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

1) Загальна характеристика культури України післявоєнної доби. Мовно-стильова переорієнтація в українській музиці 50-60-х років. Нові творчі сили: Л. Грабовський, М. Скорик, В. Сильвестров, Л. Дичко.

2) Симфонічна музика: лірико-драматичний симфонізм М. Дремлюги, Ю. Мейтуса; синтез народного начала з романтичною піднесеністю в творчості С. Людкевича, М. Колесси; вплив на мистецькі пошуки композиторської молоді музики нової віденської школи та творчих експериментів К. Пендерецького ("Гомеоморфія" Л. Грабовського, "Драма у трьох частинах" В. Сильвестрова та ін. твори); пошуки у галузі неофольклоризму (М. Скорик "Гуцульський триптих", Партита №1).

3) Загальні тенденції розвитку оперної музики.

4) 70-80-ті роки в українській музиці. Нові імена (Є. Станкович, О. Кива, В. Золотухін, І. Карабиць та ін.). Досягнення у кантатно-ораторіальному жанрі. Творчі пошуки у камерно-інструментальній музиці.

II. Слухання фрагментів музичних творів та їх обговорення:

Література:

1. Верещагіна О.Є. Історія української музики ХХ ст. : навчальний посібник для студ. муз. спец. вищих навч. закл. / О. Є. Верещагіна, Л. П. Холодкова. – К.: Освіта України, 2008. – 268 с.

2. История украинской музыки : учеб. пособие / Сост. и ред. А.Я. Шреер-Ткаченко. – К.: Муз.Украина, 1981. – С. 103 – 243.

3. Історія української радянської музики : музична культура Радянської України / Л.Б. Архипович, Н.І. Грицюк, Л.М. Грищенко та ін. – К.: Муз.Україна, 1990. – С. 6 – 92.

4. Лісецький С. Українська музична література для 7 класу ДМШ : навч. посібник / С. Лісецький. – К.: Муз.Україна, 1993. – С. 46 – 102.

5. НСКУ: Визначні постаті української музики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.composersukraine.org/index.php?id=2359>

6. Про тих, хто пише музику для дітей : нариси про українських композиторів. – К.: Музика, 1987. – 190 с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю: прослухати музичні твори й підготуватися до музичної вікторини

– Грабовський Л. “Constants”, Симфонічні фрески, “Пастелі”, П’ять характерних п’єс ор.11.

– Дичко Л. Кантата “Чотири пори року”, “Урочиста Літургія”. Фрагменти.

– Скорик М. Партита №5. З “Дитячого альбому”: Проста мелодія, Народний танець, Естрадна п’єса, Лірник, Жартівлива п’єса. Парафраз на тему опери Пуччіні “Мадам Батерфляй”. Мелодія. Прелюдія і fuga Мі мажор. Прелюдія і fuga Фа мажор. Бурлеска. Токката. “Милість миру” із Літургії. Карпатський концерт.

– Сильвестров В. Кич-музика. Симфонія №2. Тріо для флейти, труби і челести. “Спектри” для малого оркестру. Ч.1. “Отче наш”

– Станкович Є. Камерна симфонія №7. Аве Марія. “Благослови” з Літургії. Симфонія №1 *Simfonia larga*. Симфонія №4 *Simfonia lirica*.

– Карабиць І. Концертіно для 9 інструментів.

– Іщенко Ю. “Календарні пісні”: Гаївка. Веснянка.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. У чому полягає мовно-стильове оновлення української музики післявоєнної доби?

2. Охарактеризуйте методи музичного компонування 20 ст., що поступово засвоювалися українськими митцями (додекафонія, алеаторика, сонористика тощо).

3. Назвіть основні жанри творчості М. Скорика.

4. У яких жанрах переважно працював Є. Станкович?

5. Хто з сучасних композиторів працював у жанрі моноопери?

6. Хто з українських композиторів 20 ст. писав духовну музику? Вокально-хорові твори?

7. Чи знаєте ви сучасних композиторів вашого міста, області? Чи слухали їхні твори?

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра теорії і практики початкової освіти

**ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРІЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

(назва навчальної дисципліни)

здобувачів ступеня вищої

освіти магістр

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації: «Інформатика», «Англійська мова», «Музика»,

«Хореографія»

(назва спеціалізацій)

Укладач:

доктор педагогічних наук,

професор Л. Г. Гаврілова

Слов'янськ – 2016

Завдання 1.

Зробити аналіз музичного твору українського композитора (зі слухання музики у початкових класах) за наведеною схемою

Список творів для аналізу

- Барвінський В. Сонечко
- Косенко В. Дощик. Пасторальна. Не хочуть купити ведмедика. Купили ведмедика. Гумореска. Колискова пісня. Мазурка. Петрушка. Вальс. Полька. Українська пісня.
- Сасько Г. Синички за вікном. Перший пролісок
- Сокальський В. Пташка
- Беркович І. Українська пісня. Танець ляльки.
- Сильвестров В. Марш
- Скорик М. Народний танець
- Стеценко К. Вечірня пісня
- Щуровський Ю. Український танець. Варіації на тему української народної пісні “Ой єсть в лісі калина”. Гопак. Танець.
- Сильванський М. Полька “Комарики”. Український танець.
- Шух М. Удалие трубачи...
- Лисенко М. Елегія
- Ревуцький Л. Веснянка. Колискова

Схема

аналіз музичного твору

(додатковий інформаційно-довідниковий матеріал – в електронному посібнику М. Дядченко)

Загальна характеристика змісту музичного твору	Визначення музичної форми, її зв'язок із змістом, композиційно-драматургічні особливості. Загальне визначення тематичного різновиду форми.
Характеристика тематизму	1. Жанрові першоджерела (допомога: тека “Аналіз творів. Жанрові першооснови”, стаття про первинні жанрові основи музики з нотними та музичними прикладами);

	<p>2. Ладо-гармонічні особливості (тональний план, „виразні” акорди, взаємодія стійкості та нестійкості, ладово напружені інтервальні звороти, структура акордів (тризвуки, їх обернення, септакорди, акорди нетерцієвої побудови тощо);</p> <p>3. Охарактеризувати види мелодичного руху (висхідний, низхідний, стрибкоподібний, поступеневий тощо), визначити мелодичну вершину (джерело, „горизонт”, кульмінація), схарактеризувати її місцеположення.</p> <p>4. Метро-ритмічні особливості (загальна характеристика ритмічного руху, характерні ритмічні рисунки із зазначенням їхньої жанрової природи)</p> <p>5. Аналіз кульмінації (спосіб досягнення кульмінації, взаємодія різних засобів виразності у момент кульмінації: ладових ступенів, ритмічного і мелодичного руху, гармонії, теситури, регістру, динаміки, артикуляції та ін.) (Допомогу до п.2-5 можна знайти у посібнику М. Дядченко. Вступний розділ. “Засоби музичної виразності”)</p>
Характеристика 1-ї частини	<ul style="list-style-type: none"> - визначення типу періоду (див. Посібник М. Дядченко. Розділ “Період”.); - структура мелодії: схема її масштабно-синтаксичної побудови (періодичність (aaaa), пара періодичностей (aave); підсумовування; подрібнення; подрібнення із замиканням) (Допомога: Посібник М. Дядченко. Розділ “Основні масштабно-тематичні структури”.) - прийоми розвитку тематизму (точне повторення, варіювання (повторення зі зміною) теми, продовження (розростання) і скорочення теми, розробка, оновлення тематичного матеріалу). Допомога: Книга С.Шип “Музична форма”.с.213-223.
Аналіз середнього розділу	<ul style="list-style-type: none"> - тематична будова: контрастна чи неконтрастна (характеристика нової теми або визначення прийомів розвитку тематизму 1-ї частини); - визначення структурного різновиду (середина-період, середина-зв’язка, середина-розвиток); - гармонічна будова середнього розділу, характеристика предикту до репризи; - аналіз кульмінації.
Характеристика репризи, визначення відмінностей у	<ul style="list-style-type: none"> - визначення динамічного різновиду репризи (статична, з варіюванням, динамічна з суттєвими змінами образу та жанрової природи тематизму); - структура репризного розділу (точне повторення,

порівнянні з 1-ю частиною форми.	розширена чи скорочена реприза); - гармонічна будова (у порівнянні з 1-ю частиною).
Роль вступу та заключення (якщо є)	- взаємозв'язок з тематичним матеріалом; - функції у формі.
Характеристика інструментального супроводу (для вокальних творів)	- зв'язок літературного тексту та музичного образу; - взаємодія інструментальної та вокальної партії

Завдання 2.

Скласти план біографії композитора, визначити основні етапи творчого шляху та їх значення для формування художньо-естетичних принципів автора, вказати найважливіші дати його творчої діяльності та найвідоміші твори.

Перелік українських композиторів для складання плану:

- Д. Бортнянський,
- А. Ведель,
- С. Гулак-Артемівський,
- М. Лисенко,
- К. Стеценко,
- М. Леонтович,
- Я. Степовий,
- В. Барвінський,
- В. Косенко,
- Л. Ревуцький,
- С. Людкевич,
- Б. Лятошинський,
- М. Колесса,
- В. Губаренко,
- Є. Станкович,

- Л. Дичко,
- В. Сильвестров,
- М. Скорик,
- В. Камінський.

Зразок

План біографії М. Березовського (1745-1777)

Жовтень 1745.	Народження у м. Глухові. Українське походження М. Березовського вплинуло на його музичний стиль
50-ті роки XVIII ст.	Навчання у Києво-Могилянській академії. Перші композиторські спроби (три- та чотириголосні хорові твори).
1758 р. – до кінця 1760-х рр.	Переїзд до Санкт-Петербурга. М. Березовський – співак у трупі придворного театру та Придворній співацькій капелі. Творчість: концерт “Не отвержи мене во время старости”
Італійський період. Кінець 1760-х рр.	Від’їзд до Італії. Навчання у Болонській академії у падре Мартіні
1771 р.	М. Березовський – член Болонської філармонічної академії. Творчість: духовні твори, соната для скрипки і клавесину
1773 р.	Прем’єра опери “Демофонт“ у Ліворно
Кінець 1773 р.	Повернення до Санкт-Петербургу. Відсутність умов для творчої самореалізації. Духовна музика для Придворної співацької капели
Березень 1777 р.	Трагічний кінець – самогубство.

Користуватися підручниками з історії української музики та ресурсами мережі Інтернет

Список деяких Інтернет-джерел

1. Українські композитори / “Наша парафія” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/mediateka/kompozytory/>
2. Сторінки музики – Мистецька сторінка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=236>
3. НСКУ: Національна спілка композиторів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://composersukraine.org/index.php?id=17>

Завдання 3.

Скласти систематизований за жанрами список творів композитора з короткими поясненнями (літературні або інші першоджерела, автори тексту)

Музичний жанр тлумачимо як такий, що характеризує класифікацію музичної творчості за родами і видами, виходячи з їх походження, умов виконання, сприймання та інших ознак (зміст, структура, засоби виразності, склад виконавців тощо). Основні класифікації музичних жанрів:

- за умовами виконання (побутування): культово-обрядові, театральні, концертні, масово-побутові;
- за складом виконавців: вокальна музика (пісня, романс, хор) та інструментальна (камерна і симфонічна);
- за типом змісту: драматичні, ліричні та епічні жанри.

Перелік українських композиторів для складання списку творів за жанрами: М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель, С. Гулак-Артемовський, М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович, Я. Степовий, В. Барвінський, В. Косенко, Л. Ревуцький, С. Людкевич, Б. Лятошинський, М. Колесса, В. Губаренко, Є. Станкович, Л. Дичко, В. Сильвестров, Л. Грабовський, І. Шамо, В. Камінський.

Зразок

Основні жанри творчості М. Скорика

Театральні твори

- опера “Мойсей” (лібрето Б. Стельмаха за І. Франком, прем’єра – 2001 р., Львівський оперний театр ім. С. Крушельницької. Опера написана за благословенням Папи Римського Іоанна Павла II та поставлена на гроші Ватикану)
- балет “Каменярі” (за І. Франком, 1967);
- балет “Повернення Баттерфляй” (лібрето В. Врублевської за однойменним романом. Балет заснований на фактах із життя С. Крушельницької. В основі музики – твори Дж. Пучіні);

- закінчив та оркестрував оперу М. Леонтовича “На русалчин Великдень” (1978 р.), редагував опери А. Вахнянина “Купало”, Д. Січинського “Роксолана”

Вокально-симфонічні твори

- кантати для хору і симфонічного оркестру “Весна” (на слова І. Франка 1960), “Людина” (сл. Е. Межелайтіса, 1964), поема-кантата “Гамалія” (сл. Т. Шевченка, 2003)
- “Три українські весільні пісні” для голосу з оркестром (нар. слова, 1974)

Для симфонічного оркестру

- симфонічні поеми “Вальс” (1960), “Сильніше смерті” (1963), “1933” (1993), “Спогад про Батьківщину” (1994), “Гуцульський триптих” (1965)
- концерт для оркестру “Карпатський” (1972)
- “Партита № 4”
- “24 каприси Паганіні”

Концерти для інструментів соло з оркестром

- 3 для фортепіано з оркестром — № 1 (“Юнацький”, 1977), № 2 (1982), № 3 (1995)
- 4 для скрипки з оркестром — № 1 (1969), № 2 (1990), № 3 (2001), № 4 (2002)
- “Мелодія” для скрипки з оркестром
- Концерт для віолончелі з оркестром (1983)

Для камерного оркестру

- “Сюїта” (1961)
- Партити № 1 (1966), № 2 (1970), № 3 (1974)
- “Три фантазії з лютневої табулатури XVI ст.”
- Дитптих (1993)

Завдання 4

Скласти стислий зміст опер відповідно до їх композиції (за діями та картинами, з переліком дійових осіб та визначенням їх голосів), додати історію створення кожної опери, вказати, коли відбулася прем'єра, визначити найвідоміші постановки (якщо такі були), вказати жанр опери та риси музичної стилістики

Перелік опер українських композиторів

(обрати оперу, знайти музичні фрагменти, прослухати їх, висловити власні враження наприкінці огляду опери)

1. Д. Бортнянський. “Син-суперник”
2. С. Гулак-Артемовський. “Запорожець за Дунаєм”
3. М. Лисенко. “Тарас Бульба”
4. М. Лисенко. “Наталка-Полтавка”
5. А. Вахнянин. “Купало”
6. М. Аркас. “Катерина”
7. М. Леонтович “На русалчин великдень”
8. К. Стеценко “Іфігенія в Тавріді”
9. Д. Січинський. “Роксолана”
10. Б. Лятошинський. “Золотий обруч”,
11. Б. Лятошинський “Щорс”
12. М. Вериківський. “Наймичка”
13. М. Скорик. “Мойсей”
14. Г. Майборода. “Ярослав Мудрий”
15. К. Данькевич. “Богдан Хмельницький”
16. Є. Станкович. “Цвіт папороті”
17. В. Кирейко. “Лісова пісня”

Зразок виконання завдання

Д. Бортнянський (1751-1825). Опера “Сокіл” – лірична опера за повістю М. Совена (автор лібрето – Ф. Лафем’єр). В основі сюжету – одна із новел “Декамерону” Бокаччо.

В опері 3 дії.

Дійові особи:

- Федеріко, флорентійський дворянин – тенор
- Педро, його слуга – баритон
- Ельвіра, молода багата вдова – сопрано
- Марина, її служниця – мецо-сопрано
- Грегуар, старий садівник – бас
- Жанетта, його дочка – сопрано
- Перший та Другий лікарі
- Тріо в білому (персонажі з прологу, які прославляють справжнє кохання)

Зміст опери:

1 акт. Молодий флорентійський аристократ Федеріко закоханий без взаємності у молоду вдову Ельвіру. Вона вирішила присвятити своє життя маленькому синові. Федеріко, бажаючи завоювати серце Ельвіри, щедро тратив своє майно, влаштовуючи бали на її честь, що довело його до зубожіння. Та це не допомогло — Ельвіра невблаганна; вона любить тільки свого сина. Федеріко втішає його слуга Педрілло, який закоханий у служницю Ельвіри – Марину.

2 акт. Пригнічений Федеріко усамітнюється в сільській місцевості разом зі слугою Педро та улюбленим соколом. Вони харчуються лише з допомогою вдалого полювання, у якому їм допомагає сокіл. Тим часом в Ельвіри занедужав син — він об’ївся цукерок; єдине його бажання – погратися із соколом. Це змушує Ельвіру та Марину їхати до Федеріко з проханням, щоб він дав сокола для хлопчика.

З акт. З'явившись несподівано у Федеріко, вони оголосили, що приїхали на обід. Федеріко збентежений, бо не має чим їх пригостити: полювання було невдалим. Єдине, що є, — це улюблений сокіл, і Федеріко, жертвуючи ним заради коханої, наказує зробити з нього печеню. Коли ж Федеріко дізнався, що син Ельвіри просить дати йому сокола, він у відчаї пояснює, що птаха вже немає: його зарізали на обід. Ельвіра, зворушена любов'ю й відданістю Федеріко, погоджується стати його дружиною. Побираються і їхні слуги Марина та Педрілло.

Стисла характеристика опери.

Опера Д. Бортнянського «Сокіл» написана на французький текст. Для жанрової палітри опери характерне синтезування особливостей французької комічної опери та італійської опери-буффа. У ній поєдналося ліричне з комічним зі значним переважанням лірики. Це дає підставу визначити її жанр як *лірико-комічний*.

Від французької комічної опери: включення розмовних діалогів і відмова від речитативу, а також використання пісенних форм (романсу) та інтонацій французьких *chanson*.

Від італійської опери-буффа: типова схема виведення двох пар героїв: сентиментальної аристократичної пари (Федеріко та Ельвіра) і їхніх слуг (Педрілло та Марина), образи серйозної пари (лірико-сентиментальні герої Федеріко та Ельвіри переважають над буффонними. Тому дослідники вважають оперу Д. Бортнянського близькою до змішаного жанру — “*opera semiseria*” (“напівсерйозна опера”).

Драматургія опери побудована на чергуванні вокальних номерів та розмовних діалогів.

Значну роль в опері відіграє оркестр зі струнного квінтету, двох флейт, двох гобоїв, двох фаготів і двох валторн. Це — типовий склад для тогочасної італійської опери-буффа.

“Сокіл” - високохудожній твір, написаний у загальноєвропейських традиціях. У ньому проявилася характерна для Бортнянського гармонійність

і стрункість форми, чутливе відтворення душевних станів героїв, багатогранність ліричної сфери і яскрава виразність його мелодики.

Враження від музики. Опера легко сприймається, за своїм настроєм та гармонічністю форм вона нагадує твори зарубіжних композиторів-класиків XVIII століття. Звучать красиві мелодії, які легко запам'ятовуються. Особливо мені сподобалася арія Ельвіри з 2 дії.

Завдання 5

Підготувати реферат про одну із українських дитячих опер (балетів) за наведеним планом:

1. Стислі відомості про автора, час написання опери (балету).
2. Історія створення опери (балету), літературні першоджерела, їх переробка (якщо є), автор лібрето. Перше виконання.
3. Композиція опери (балету) . Зміст за актами.
4. Риси музичної стилістики (опора на фольклорні першоджерела, звернення до музичних традицій попередніх часів та ін.).
5. Головні герої опери (балету), їх музичні характеристики.
6. Місце опери (балету) у музичній культурі сьогодення.

Пошукати аудіо- (відео-) записи (фрагменти) опери, фотоматеріали, ноти тощо. Прослухати й висловити в кінці реферату власні враження.

Створити презентацію до реферату.

Завдання 6. Робота з підручником

Робота з підручником “Історія української музики” (том1-4). Підготувати хронологічну таблицю (за одною з тем):

- Український музичний театр XVIII – першої половини XIX ст.
- Розвиток інструментальної музики в Україні у XVII – першій половині XIX ст.
- Українська опера другої половини XIX ст.
- Симфонічна та камерно-інструментальна музика України другої половини XIX століття.

- Хорова творчість українських композиторів наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. (обробки народних пісень, кантати, поеми для хору).
- Музичний театр Україні кінця ХІХ – початку ХХ ст.
- Симфонічна та камерно-інструментальна музика України кінця ХІХ – початку ХХ ст.
- Хорова творчість українських композиторів 1917-1941 рр. (обробки народних пісень, кантати, поеми для хору).
- Українська вокальна музика у 1917-1941 рр. (обробки народних пісень для голосу, вокальні твори для дітей, солоспіви, масова пісня).
- Кантатно-ораторіальна та симфонічна музика України 1917-1941 рр.
- Музика театру і кіно 1917-1941 рр.
- Камерно-інструментальна музика (фортепіанна творчість, ансамблі, концерти) 1917-1941 рр.

За матеріалами підручника “Українська музична культура: від джерел до сьогодення” (Навч. монографія) / О.В. Сердюк, О.В. Уманець, Т.О. Слюсаренко. Розділ 5. Музична культура 60 – 80-х років ХХ ст.

скласти хронологічну таблицю за одною з тем:

- Хорова музика та вокально-інструментальна творчість;
- Музичний театр;
- Інструментальна та симфонічна музика.

Зразок хронологічної таблиці

Розвиток камерно-вокальної музики в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття

Рік	Твори української музики	Твори європейської та російської класики
1893	М. Лисенко «У мене був коханий, рідний край» (сл. Г.Гейне), вокальний ансамбль «Коли розлучаються двоє» (сл. Г. Гейне)	П. Чайковський. Симфонія №6. Дж.Верді. Опера «Фальстаф»
1898	М. Лисенко «Безмежне поле», «Не забудь юних днів» (сл. І.Франка)	М.Римський-Корсаков. Опера «Моцарт і

		Сальєрі»
1905-1906	Я. Степовий. Вокальна серія «Барвінки» (романс «Досить невільня думка мовчала» на слова Л. Українки, монолог «За думою дума» на слова Т. Шевченка, «Степ» на слова М. Чернявського).	К.Дебюссі. Симфонічні ескізи «Море». Р. Штраус. Опера «Саломея»
1907	М. Лисенко «Айстри» (сл. О.Олеся) Я. Степовий «Пісні настрою» (сл. О.Олеся)	М.Римський-Корсаков. Опера «Сказання про невидимий град Кітеж»

Завдання 7

Робота з електронним навчальним посібником «Українська духовна музика» (режим доступу: <http://ukrspiritmuz.net.ua/>).

Скласти дві хронологічні таблиці

- Українська духовна музика від найдавніших часів до початку ХХ ст.
- Українська духовна музика ХХ – початку ХХІ століття.

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра теорії і практики початкової освіти

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

із навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

(назва навчальної дисципліни)

здобувачів ступеня вищої

освіти магістр

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації: «Інформатика», «Англійська мова», «Музика»,

«Хореографія»

(назва спеціалізацій)

Укладач:

доктор педагогічних наук,

професор Л. Г. Гаврілова

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Історія музичного мистецтва України» здійснюється у вигляді поточного контролю знань студентів та оцінювання самостійної роботи студентів відповідно до робочої навчальної програми.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Історія музичного мистецтва України» проводиться за такими формами:

- а) під час лекційних занять;
- б) під час практичних (семінарських) занять:
 - опитування або тестування знань студентів з теоретичного матеріалу;
 - оцінка знання музики на слух та вміння аналізувати музичні твори під час заняття;
- в) за результатами виконання завдань самостійного опрацювання (індивідуальних завдань):
 - оцінка виконання домашніх завдань під час заняття;
 - обговорення матеріалів рефератів під час практичних занять;
 - аналізу музичних творів під час практичного заняття.

Розподіл балів, що присвоюється студентам, із розподілом за темами

Тема	Лекції		Практичні (семінарські, лабораторні) заняття		Самостійна робота	
	Max	Min	Max	Min	Max	Min
Т 1	1	0,5	2	1		
Т 2	1	0,5	2	1	5	5
Т 3	1	0,5			2	2
Т 4	1	0,5	2	1,5	3	3
Т 5	1	0,5	2	1	10	10
Т 6	1	0,5	2	1,5	3	3
Т 7	1	0,5	2	1	5	5
Т 8	1	0,5	2	1	10	10
Разом	8	4	14	8	38	38

Підсумковий контроль результатів навчання з навчальної дисципліни «Історія музичного мистецтва України» проводиться у формі екзамену.

Сумарна підсумкова оцінка, яку здобувач може отримати за результатами семестрового контролю, складається з кількості балів, отриманих за результатами поточного контролю знань під час семестру, та кількості балів, отриманих під час контрольного заходу.

Результати підсумкових заходів оцінюються за 100-бальною накопичувальною шкалою з подальшою трансформацією у національну шкалу оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та накопичувальна 100-бальна

Фактична кількість балів, отримана здобувачем за результатами поточного контролю або підсумками контрольного заходу, переводиться в національну шкалу оцінювання за такими критеріями:

A – оцінка «відмінно» (90 – 100 балів) виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, наявного в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, уміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку та розвитку, чітко, лаконічно, логічно послідовно відповідати на поставлені питання, уміння застосовувати теоретичні положення під час виконання практичних завдань;

BC – оцінка «добре» (89 – 75 балів) виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені питання, уміння застосовувати теоретичні положення під час виконання практичних завдань, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності;

DE – оцінка «задовільно» (60 – 74 балів) виставляється за посередні знання навчального матеріалу, недостатньо аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень під час виконання практичних завдань;

FX – оцінка «незадовільно» з можливістю повторного складання екзамену (26 – 59 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення під час виконання практичних завдань;

F – оцінка «неприйнято» з обов'язковим повторним вивченням модуля (навчальної дисципліни) (0 – 25 балів) виставляється за незнання значної

частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися під час виконання практичних завдань, незнання основних фундаментальних положень.